

A háború utáni években (49 és 59 között) jelentkező enformel-mozgalomnak mintha csak várnia kellett volna egy-két évtizedet, hogy a természetes gyermekbetegségek után, valóban nagykorúan kamatoztathassa a modern technikák és technológiák forradalmait.

Maurits úgy viszonyul a vegyi festékekhez, mint egykor a fauvisták, vadak az olajfestékhez — egy boldog pirotechnikus, aki a boldogtalanság újabb és újabb bengálitüzeit aktivizálja.

Nagy figurális kalandja és eredményei után ifjúkori élményeink újabb rétegeit mozgósítva, a pop art bizonyos újításait is felhasználva, Maurits radikálisan előrelépett, művészeink közül tán legközelebb kerülve valami valós nóvumhoz, melyet még nem tudunk megnevezni, de amely máris pokoli röntgenként vizsgál bennünket.

Tárlatán sétálva, képeivel ismerkedve, barátkozva első impresszióm az volt, mintha a Hiroshima mon amour (Szerelmem, Hiroshima) bevezető képsorának színes változata kezdett volna peregni előttem...

TONAI Ottó

ÚJ KEZDEMÉNYEZÉSEK

A 2. Temerini Amatőr Művésztalálkozó kiállítása

A világ képzőművészetében lejátszódó nagy változások visszhangja lassan jut el a Vajdaságba. Először a Bosch+Bosch csoport jelezte, hogy a hagyományos, a hatvanas évek művészetével ellentétben nálunk is utat törhet magának egy új kritikai és esztétikai értékrendszer. Ennek a törekvésnek a hatása néhány fiatal munkásságában volt érezhető, de elméleti alapozás és technikai felszerelés híján csak parázslott, lánggra nehezen kapott. A fiatal képzőművészek jó része az öröklött, már intézményszerűsített művészeti szemlélet vonzaskörében maradt, bár nem lelkesedett érte, viszont az új esztétikai nézetek sem tudták fellelkesíteni őket megfelelő módon. A nem hivatásos, de tehetséges fiatal művész lényeges kérdése, hogy megérezze és azonosítsa azt, amit szeret, ami saját világának fejlesztéséhez szükséges, hogy megtalálja azt az utat és eszközöket, ami ki-elégíti és művészileg boldogítja. Erre a kérdésre a művészet eszközeivel kell választ adnia.

Fokozatosan azonban jelentkeznek az új felfogásokért lelkesedők, a más esztétikai értékekre érzékenyek, s valószínűleg rövidesen ezeknek a második generációjáról is beszélhetünk. A 2. Temerini Amatőr Művésztalálkozóan esztétikai és technikai változások észlelhetők. Erre fokozottan kell gondolni és figyelni, különösen, mert az elmúlt egy-két évtized alatt történt lemaradásunk már nyilvánvaló, s elsősorban új eszmék hiányá-

ban az únyvezett befejezettségben, a simulékony mesterségre való törekvésekben nyilvánul meg. Nincs időnk arra, hogy a lemaradás okait és mibenlétét részletesen elemezzük, csupán arra szorítkozunk, hogy pár vonással jelezzük. A művészetben az ismétlések stagnálást jelentenek, ami a vajdasági művészetben, századunk nyolcadik évtizedében sajnos jelen van. A művészek zömmel ismétlik önmagukat, és viszonylag alacsonyra törnek, és az alacsony csúcsok távlatából a nagy mozgásirányokat nem lehet követni. Ugyanakkor a művészek és a közvélemény figyelméből kimarad az újat hozó, újat jelentő, a művészetet kritikusan vizsgáló nemzedék. Azok a fiatal képzőművészek viszont, akik a régi művészi felfogásokhoz csatlakoznak, a kiállításokon való szereplésükkel csak elodázzák a művészeti krízis közvetlen megnyilvánulását.

A még mindig uralkodó régi és az új nézeteket valló, változásokat érző és sürgető nemzedék művészeti szembesítése izgalmas, és ebből az aspektusból kell tekintenünk a 2. amatőr művésztalálkozó kiállítására. Távol áll ez attól, hogy „mérközésnek” nevezzük, és nem is olyan attraktív, hogy magára vonhatná a közfigyelmet, inkább fogalmi és értelmi, mint látványos megnyilvánulás, kiindulópont az élet (társadalmi élet) és a művészet jövőben várható nagyobb arányú integrálása felé. Ez a törekvés az ötvenes és hatvanas évek felfogása értelmében függetlennek tekintett művészeti manifesztálással szemben a társadalmi, politikai, gazdasági tevékenységekkel együtt létezik, és párhuzamosan a többi művészetekkel, irodalommal, tudománnyal, filozófiával egyenrangúságra törekszik, illetve ha mostanáig nem nagy sikerrel, de akkor is egyenrangúságról álmodozik. Persze, a különböző művészetek egymás önállóságát respektálják vagy respektálták. Azonban változnak a viszonyok, mind fontosabbak a közös vonások a szellem különböző területei között, és mellékessé válnak a „közömbös függetlenséget”, az izolációt manifesztáló jelek és jelrendszerek.

A 2. Temerini Amatőr Művésztalálkozó kiállítása magába foglalta mind a hagyományos moderneket, mind pedig az új esztétikai elveket követőket, akik a művészetnek az étellel integrálódó szerepét hangsúlyozták, és csoportban, közösen dolgoznak. A kísérleti csoport tagjai: Faragó Katalin, Győre Géza, Juhász Illés, Sebők Zoltán, Szabenyi Szilárd — akciókat terveztek, és azokat fényképezték. A vajdasági művészet jövője szempontjából jelentős törekvés ez, és mindenképpen folytatni kell, hogy (az előbbi Bosch+Bosch után) nagy késéssel ugyan, de széles körben élni kezdhesük a nyolcadik évtized művészetét, még akkor is, ha erre csak 1978-ban kerül sor.

Az első akció a következő gondolatokkal indult: a Nulla a destrukció jele. A képzőművészet (vizuális művészet) történetisége megköveteli a hagyományos esztétikai nézetek szétrombolását. Célunk az volt, hogy művészi kontextusban foglalkozzunk a „művészettel”. Igyekeztünk olyan

modelleket felállítani, amelyeket nem tartunk véglegeseknek, inkább nyitott struktúrának érzünk, melynek folytatására és kiegészítésére várunk.

Az akció tehát dialektikusan, folyamataiban értelmezi a művészetet, és célját nem befejezett, reprezentatív alkotásokban látja. Nem gondol képtárakra és múzeumokra.

A második akció. A festészetben sokáig uralkodott a táblakép, s ennek a destrukcióját fényképsorokban mutatta be a csoport. Megjátszott esemény, mely a táblakép-festészet jelképes bukását vezeti végig. Ez a probléma világszerte jelentkezik, de nálunk első ízben ez a kísérleti csoport mondta ki felette az ítéletet. Tekintet nélkül arra, hogy a mi kiállításainkon uralkodik-e a táblakép vagy sem, a krízise adva van, s erről a közönség még keveset tud.

Harmadik akció. A futballkapu hálójára számjegyeket, táblákat függesztettek. A folyamat a játék helyett az eredményt láttatja, s ez volta-képpen a futball kritikája és ironizálás ez eredménnyel.

Sebők Zoltán és Faragó Katalin rajzokat is kiállítottak. Témájukat a tér és a betűk konstruktivista módszerekkel való viszonyba állítása fejezi ki. Az ötlet és a „kis változás” találkoznak a betű térben való mozgása során. Céljuk, hogy kevés eszközzel nagy vizuális hatást érjenek el.

A kiállításon a rajzok, a fotók, a festmények és kerámiák a látvány és a gondolat között oszlottak meg. A technikai kivitelezés és az elrendezés eszközei (hely, felszerelés) szerények ugyan, de jobb ez, mint a csak reprezentáló, gazdag eszközökkel rendezett tárlatok. Végső fokon, kevés kivétellel, nem díszíteni, sem szórakoztatni, hanem közölni és gondolkodtatni akarnak ezek a fiatalok.

A társadalmi témát, a valóság dokumentumát, a jelenségek párhuzamba állításával mutatja be Németh Mátyás tanyai életet ábrázoló, 1971-ben készült fotója. Győre Géza Tanya 1977. c. fölvetelén a 228-as tanya ajtaján át látjuk a tulajdonosokat és ezzel párhuzamosan ugyanannak a tanyának kóróval benőtt ajtaját. Ifj. Novák Mihály Régi konyharészlet c. fotója (ablak, az asztalon régi tárgyak fölvétele) a valóság poétikus hangulatát kelti. Jánosi László festménye az életutat az embriótól a gyszjelentésig epigrammaszerű sűrítéssel mutatja be. Jánosi is új utakon keresi a művészetet. Horváth Mária rajzain fejlődés vagy tömörülést kíván jelképezni, de rajzaiból hiányzik a gondolatiság mélysége. Papp Ferenc Smog című grafikája az angazsált művészet körébe tartozik, három egymás melletti filmkockán folyamatban ábrázolja a gáz, köd és por képződését. Finom technikával kivitelezett, időszzerű téma; kár, hogy a szerző egyetlen művel szerepelt a tárlaton.

A közelmúlt művészeti örökségének felfogását követő művekkel szerepeltek Rácز János, Fújkin István, Nagy Imre, Péter László, Gyuráki Gáspár, de nyitottságuk — úgy reméljük — az új területek felé való

fordulást is lehetővé teszi. Szebenyi Szilárd rajzaiban átmenet sejthető a rejtett dolgokból a struktúrák felé, és ebből tiszta gondolat vagy elv születhet meg.

ACS József

Z E N E

OPERAHÉT ÚJVIDÉKEN

November 16-án volt 30 éve, hogy az újvidéki Szerb Nemzeti Színház a háború után felújított operaegyüttese megtartotta első előadását. A jubileum alkalmából a társulat öt dalműből álló sorozatot tűzött műsorára, mely egyrészt emlékeztetett a nehéz kezdetre és e három évtized törekvéseire, másrészt viszont rámutatott operaművészetünk mai, nem éppen irigylésre méltó helyzetére, de megmutatta, hogy új tehetségeink is vannak.

Az említett napon az újvidéki együttes Giuseppe Verdi Traviata című operáját adta elő, ugyanazt a dalművet, amellyel a háború utáni első évadot megnyitotta. Az 1947/48-as idény még két bemutatója került ismételtelen közönség elé, Verdi Rigolettója és Jakov Gotovac horvát szerző Túlvilági Ero című operája. Mindhárom az együttes repertoárdarabjaiból került ki, és csak annyiból hozott újdonságot operaszínpadunkra, hogy a Rigoletto címszerepét hosszú évek után ismét Dušan Bugarin, az újvidéki társulat egykori tagja, jelenleg a sarajevói együttes magánénekeke alakította, a herceg szerepét pedig Predrag Protić, a

fővárosi operaház művésze énekelte.

A zenés színház jelenébe az ünnepi előadások másik két darabja juttatta a közönséget. A szegedi operaegyüttes vendégjátékkárolt van szó (amely felhívta a figyelmet a Szerb Nemzeti Színháznak a szomszédos országok hasonló intézményeivel való gyümölcsöző együttműködésére is) és Giacomo Puccini Bohéméletéről, a belgrádi operaház ifjú szólistagárdájának előadásában.

A szegedi vendég művészek Gaetano Donizetti Szerelmi bájtital című dalművét mutatták be. Eddig Beethoven Fideliója, Verdi Falstaffja, Mozart Figaro házassága alapján ismertük meg a rendkívül jó képességű szegedi együttest. Most nem csalódtunk bennük: hivatásuk tudatában, művészetük ismeretében, felelősségük érzetében valósították meg produkciójukat. Pál Tamás szakszerű és mélyreható munkát végzett, amikor a színpadra állítás zenei összetevőjéről gondoskodott, és magán az előadáson az alkalomhoz illő ihletettséggel irányította az együttest. Dékány Endre női kórusa őszinte, nyíltszíni taptost érdemelt hangzásával, csiszoltságával, hangulatteremtő erejével. Berdál Valéria és Réti Csaba szerelmes